

SEPTEMBRO - DECEMBRO 1992 N° 296

Ca dokumento esas enretigata da Ronald Bijtenhoorn ☐
www.bijtenhoorn.nl

PROGRESO

Progreso fondesis da Profesoro Louis Couturat.
Collège de France, en 1908. Ol konsakresas a la
propago, a la libera diskuto ed a la konstanta
perfektigo di la Linguo Internaciona. Progreso
editesas kom la oficala organo di la

**UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA
IDO**

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA

MEMBRO - KONTRIBUTI

Sro Franz Regnier agas kom Kasero dil Uniono e responsas la recevo e kontado di abon-pagi.

Membro-kontributo yarala, od abono a Progreso sen membreso dil Uniono, **500 belga franki**, pagenda a Landal Reprezentero o direte a: Uniono por la Linguo Internaciona Ido, 27, Ville du Bois, 6690 Vielsalm, Belgia.

Abonpagi povas esar pagata aden la konto dil Uniono: C.G.E.R. (Caisse Générale d'Epargne et de Retraite) Konto-numero 001-1329220-08 en 6690 Vielsalm, Belgia o per internaciona postala-mandato.

LANDAL REPREZENTERI

- Andora:* Robert CASTELLO, carrer Alzinaret 2, 1°, 2^a, *Andorra-la-Vella* (Pyr.)
- Anglia:* Tom LANG (redaktero di *Ido-Vivo* e kasero ILSGB), 2 Bentham Way, Staincross, *Barnsley*, South Yorkshire, S75 5QA
David WESTON, 24 Nunn Street, *Leek, Staffs.*, ST13 8EA
- Belgia:* Jacques BOL, 80 chaussée des Gaulois, 1300 *Wavre*,
Check-Nr. 000-0748184-23.
- Kanada:* Kevin FORD, 192 Tu-Pelo Avenue, Winnipeg R2K 3S5b, Canada
- Francia:* Vakanta.
- Germania:* Günter ANTON, Bahnhofst., 5 Fach 6-09 - D-0-4371 *Elsnigk*
Alfred NEUSSNER, Thüringer Str, 3, D-3445 *Waldkappel*
- Hispania:* José GARCIA c/o Ingeniero Joaquin Benlloch 71-13a, *Valencia* 26
- Oceania:* Donald HUMPHRIES, Box 121 - L, *GPO Melbourne, Victoria* 3001-Australia
- Sri Lanka:* Ronald C. PERIES, 4, Sri Vijaya Road. *Colombo* 6, Sri Lanka
- Suedia:* Axel RYLANDER, Olshammarsgatan 58, S - 124 48 *Bandhagen*
Kerstin ÅKERLUND, Klippgatan, 1; S - 951 54 *Luleå*
- Suisia:* Cl. KREIS- SCHNEEBERGER, 57, avenue de Champel, 1206 *Genève* (Suisia)
- USA:* Richard EARNHART, 405 Fry, Denton TX, 76201 USA
Edward H. STEVE, 820, Glendalough Road *Erdenheim*, Pennsylvania, 19118 - USA
- KSS:* Boris MARECHEK, Per Jukovskogo 20, 72001 *Frunze* 11 - *Kirghizia*
Kunfederuro di la Stati Suverena (KSS).

Historio dil Ido-movado en Hungaria - Nova glacial epoko - La sekreti di Hildegard - La periodo kande aparis Ido - La 100% garantio - Ridez ni bonkordiale (sequo) - yogurto kom eduko - helpo - tradukuri di H. Klecker ed E. Heller da M. Kasper

SKISURO DI LA HISTORIO DIL IDO-MOVADO EN HUNGARIA,

precipue del vidpunto di la eventi en la yari 1918 e 1919

VOLUNTEZ ATENCAR! Segun hungariana linguo-kustumo la baptonomo sequas dop la familio-nomo. Me mantenis ica vortordinon.

1. Hungariani pleis importanta rolo depos la origino di la Ido-linguo. En la laborado preliminar di la «Delegitaro» inter 1901 e 1907 partoprenis anke Kövesligethy Radó, profesoro dil astronomio en la universitato Budapest.
(Videz la letro da Bakonyi István ek Bordighera ye la 6a januaro 1967 a me!)
2. La famoza fizikisto Eötvös Loránd esis membro dil komitato, qua en olua kunsidi en oktobro 1907 en Paris decidis pri la reforminda formo di Esperanto, ek qua devenis Ido. Eötvös, profesoro dil experimental fiziko en la universitato Budapest, esis inventero dil tordo-pendulo, qua faciligis la explorado di subtera strati e partikulare la trovo di petrolo.
(Videz Werner Fraustädter, Geschichte der Weltsprache, Miniaturn-Bibliothek no. 120 p.40!)
3. Valoroza kontributi esis olti di Jankó Pál/Paulo de Janko (1856 - 1919). Lua propozi, qui aparis en la tomi 1908 til 1914 di Progreso, esis importanta helpo en la diskutado formacar la linguala strukturo e vortaro di Ido, quale ni konocas ol. Jankó esis de la komenco membro dil akademio di Ido. Il mortis en Istanbul, ube il habitis en lua lasta yari.
(Videz Hungarian Enciklopedio!)

4. Ja ante 1913 publikigesis kurta gramatiko di Ido kun vortkolekturo da barono Orczy László. En 1908 Orczy esis demisionita prezidero dil «Adriatika Ligo Esperantista» en Fiume. Lu semblas partoprenir la kreanta laborado por Ido. Nul altra fakti es konocata a me pri lu.

(Videz: Prefaco dil mikra gramatiko di Ido da Csatskai József, Szombathely 1933!)

5. Dum somero 1913 la rektoral ofico dil Teknikal Universitato en Budapest grantis ad Ido la permiso docesor ibe, pos ke simila peticiono dil esperantisti refuzesis. La oficala docisto di nia linguo divenis la barono Szentkereszty Zsigmont, oficisto dil komercial ministerio hungariana. Szentkereszty en la sama yaro publikigis kurta ma kompleta gramatiko, lexiketo e pamfletto por Ido. En lua kursi til la unesma mondo-milito partoprenis eminenta personi, profesori dil Teknikala Universitato (T.U.), ciencisti, konocata skriptisti, sacerdoti, docisti. (Videz: Magyar Elet rapi Lexikones, 2 tomi 1967, 1969 por personi morte mencionite.)

Ye la triesma marto 1914 fondesis la Hungariana Uniono por la L.I. Ido. Prezidero divenis la famoz arkitekto Schulek Frigyes, profesoro en la T.U., la viceprezidero Szentkereszty, la sekretario Bakonyi István. Bakonyi esis tre energioza laborero por Ido. Ye la 19ma marto 1914 il diskursis koram la sindikalista laboristal grupo pri Ido, la teknikala studento Czibur Géza en la Galilei-kör ye la 23ma marto 1914 e la medicinal studento Lantos Albert samloke.

Bakonyi, qua komencabis sua mondlingual aktiveso kom esperantisto, ekpulsesis ek la esperantista societo, pro ke il komencis propagar Ido ibe. (Videz pri lo, lua letro, mencionita sub 1. ed anke Progreso 1913 junio p.250, 1914 II p.106, IV p.226 e V p.303.)

6. Komprenende la propagado dum la unesma mondo-milito forte impedesis dal cirkonstanci. Bakonyi mustis servar militistale e sufris grava vunduro. La rivivesko dil movado komencis en la Galilei-kör. Ica politikala klubo de radikala tendenci ja fondesis en 1908, ed olua membraro konsistis maximparte ek universitata-la studenti. En la lasta yaro dil milito la klubo klozesis pro kontremilitistal propagado, ma lor la revoluciono en oktobro 1918 rikomencis olua aktiveso. La energioza Bakonyi quik organizis kursi en la klubo ed altraloke.

Interesiva esis advoko dil klubo en Hungariana ed Ido: «Mindenkhez»-«Ad omni», signatita dal sociologisti Jászi Oszkár e

Pikler J. Gyula, dal matematikisto Dienes, dal famoza poeto Babits e da la skriptisto Ignotus. E. Jászi, qua divenis profesoro en la universitato Budapeŝt en ta dii, propozis en sua verko «Magyország jövője és a Dunai Egyesült Államok» (Bpst 1918 p.86) la linguo internaciona Ido por la kreinda federuro dil Danubian stati, qua regretinde ne realigesis.

7. Ye la 21ma marto 1919 la statal povo asumesis da la Konsilistal Republiko Hungariana, e ye la 1ma aprilo aparis komitato de sciencisti en la universitato asumor olua guvernado. La chefo di ca komitato, komisiita dal Komisaterio Populal por Edukado (K.P.E.) esis Dienes Pál, matematikisto e filozofial skriptisto. Dienes partoprenabis kursi da Szentkereszty en la T.U. ed esis adheranto di Ido. En lua raporto al Grupo-ĉefo dil K.P.E., Kármán Tivadar, Dienes propozis Bakonyi kom docero di Ido en la universitato. Kármán oficale aceptis la komisiteso di Bakonyi docar Ido ibe. Tamen anke aceptesis ke la mediko Dro Lóránd Leó docis Esperanto ibe. Pluse on aceptis fondar Cienca-la Instituto por Lingui Internaciona en la universitato e ke la chefo dil instituto esez Szentkereszty. Ma kursi ne povis startar ante la oficala vakanci dil universitato. Segun anonco dil «Vörös Ujság» (Reda Gazeto) del triesma julio kursi startis en la edificio dil universitato en la Muzeum-körut en Budapeŝt ed anke en tri preurbi.

Bakonyi mustis livar Budapeŝt ja en ta somero, e pos la invado di Hungaria da trupi rumaniana la Konsilistal Republiko krulis ye la unesma agosto 1919, pos ke ol existis 133 dii. (Videz pri lo la letro da Bakonyi, mencionita sub n° 1. e la dokumenti sub nro 6.).

8. La falio di la guvernado dil K.R. havis grava konseki anke por olua adheranti. Dienes Pál koaktesis ekmigrar. Lu vivis en Anglia, docis matematiko en Birkbeck College en London e mortis ibe en 1952.

Schmidt Jozsef, meritoza profesoro dil indogermana filologio, suspensesis e pose pensionesis. Il mortis en 1933.

Kármán Tivadar (Theodor von Kármán 1881 - 1963) ekmigris e divenis profesoro en la T.U. Aachen e pose mondkonocat experto por aerodinamiko en la California School of Technology, Pasadena, California.

La idisti, qui restis en Hungaria, havis desfacila stando, pro ke lia aktiveco esis suspektata sub la ĉanĝita politikala cirkons tanci. Tamen la zeloza Bakonyi pos kelka tempo rikomencis

sua aktiveso. Lu riorganizis la kunveni e la literaturala laboro. La maxim granda parto dil tradukado di la Biblioteko dil Internaciona Kulturo esabis lua verko. Nun lu redaktis la revuo «Hungaria» en 1923, revuo konteninta maestra la verki dil hungariana literaturo en Ido-tradukuri. Il anke editis la unika numero dil revuo «kulturo». Szentkereszty duris la Ido-kurso en la T.U. til la studio-yaro 1920/21. Pos ta yaro Ido ne plus docesis ibe (sendubite pro la chanjita politikala atmosfero. La meritoza Szentkereszty pensionesis (probable pro la sama kauzi) e mortis forsan en 1925, evante nur 40 yari.

(Videz Hungariana enciklopedii e la yarlibri dil T.U.)

9. Bakonyi ekmigris de Hungaria a Germania en 1927. En la duesma parto di sua vivo lu habitis somere en Suisia e dum la kolda monati en Italia kom konsilisto ed organizisto di kemiala fabrikarii. Lu livis nia movado, pro ke lua idei pri reformo di Ido ne exekutesis. Dum kurta tempo il esis occidentalisto, pose adheranto di Interlingua, por qua il facis testamentala fonduro de 110.000 suisa franki.

Bakonyi István (1892 - 1969) esis homo de extraordinara kapablesi e laborforco, ma de kelka desquieta pensado. Pos la ekmigro di Bakonyi, Reuss Endre, la nepoto dil arkitekto Schulek, divenis sekretario dil Uniono dil Internaciona Linguo Ido en Hungaria, ma me ne trovis fakti pri lua aktivesi. Lu heredabis la richa mondlinguala biblioteko di Szentkereszty kun exemple-ri unika e rara. Me ne konocas la fato di ca valoroza biblioteko.

10. Tre laudinda esis la aktiveso di Csatkai József pos la unesma mondo-milito. Csatkai, qua esis docisto en la realskolo en Kecskemét e pose en la realgimnazio en Szombathely, aquirabis sua savo di Ido de Szentkereszty en la T.U. e divenis olua zelo adheranto. Lu sakrifikis lua tota libertempo por la propagado e docado di nia linguo, redaktis diversa flugfolii, pamfleti ed editis dum lua lasta vivo-yari la mimeografita revueto «Ido-Vivo» en Szombathely.

La sideyo dil «Uniono» divenis ta urbo ed anke la centro dil Ido-aktiveso. La adheranti di nia linguo esis homi kun sekundara skoledukeso. Me ne savas ulo pri kursi por laboristi en ta tempo en Hungaria. La nombro dil idisti esis en la 20a yari forsan plura cent, ma poko diminutis. La tro frua morto di Csatkai (1893 - 1937) esis grava stroko por nia movado. Pos la morto di Csatkai la Ido-movado en Hungaria kom movado

organizita finis, e la nombro dil idisti de yardeko a yardeko diminutis.

Pos la duesma mondo-milito esas mencioninda la akademiani Horovitz-Hont Lázló (1908 - 1963) e dro. Vigh Árpád (1903 - 1974). Dum kurta tempo pos la morto di Czatkaí, Horovitz redaktis «Ido-Vivo».

Flittner János

REMARKO a la historiala skisuro da J. Flittner:

Mea longyara amiko, la fidel idisto J. Flittner skriptis ca historiala skisuro dil Ido-movado en Hungaria por me e por mea Ido-arkivo en 1970, por ke la fakti ne perdesez. Til nun la skisuro ne publikigesis. Evoz idisti skribez tala skisuri anke en altra landi.

Günter ANTON

NOVA GLACIAL EPOKO?

Esas generale konocata, ke sciencisti expektas acenso di la temperaturi mondala dum la venonta tempo, produktita da la diminuto di la ozon-strato. Ye l'unesma regardo to ne semblas danjeroza, adminime ne por Europa. Se on povus rekoltar vitberi e persiki en Suedia, ananasi e banani en Austria, lore to esus agreabla futuro.

Ma fakte sciencisti piktas tote altra pikturo vizionatra pri la developo di Europa. Oceanologi expektas pro l'acenso di la mond-temperaturi por Europa lo kontrea - mem glaciala epoko.

Por komprenar ica paradoxo on mustas egardar, ke nordal Europa situesas same norde kam Alaska e nord-Siberia. Nur un fakto efikas, ke ol tamen havas klimato multe plu varma e to es la Golf-fluo, qua tushas la rivi di norda Europa.

Adportante varma aquo ek plu sudal marparti, ica fluo donas tant multa varmeso a la atmosfero, ke nordal Europa esas protektita kontre glaciari, qui adflotacas de la polo. Inter Grönland, Islandia e Spitzbergen ica fluo cesas e la aquo sinkas aden la profundajo dil oceano.

Acenso di la mondala temperaturi efikos omnakaze la desfrostigo di parto di la glacio polala. Per to ne nur la oceani acensus, ma anke la salo-kontenajo di la mar-aquo. Aquo, qua kontenas multa salo, konjelas lente. Se la sal-kontenajo di la aquo en la golf-fluo nur poke diminutis, to povas efikar, ke la aquo konjelas vice sinkar

ad la fundo dil maro. Per to la cirkulado esus interruptata, do la golf-fluo ne plus funcionus. Ja diminuto di la sal-kontenajo di 0,2 gr di 1 litro maraquo suficus, por komencigar ica katastrofo. La golf-fluo povus cesar ja multe plu sude, ed Europa esus sen protekto, minacata per la glacieri. Sen la norda parto dil golf-fluo, la glacieri flotacus til a la Kanarii. Kelka parti di Europa povus desaparar sub glacio, altri havus vejutado quale tundra, sen foresti e sen agrikulturado. Se la golf-fluo exhaustesus, lore Europa, segun la opiniono di oceanologi, por sempre perdus la fundamenti di la vivo.

H. NEUSSNER

LA SEKRETI DI HILDEGARD

Studiante l'Interlinguistiko, on restas ofte astonata pro l'imagino-povo preske sen limiti di certena linguo-forjisti. Kelkafoye ank on serchas kurioze la motivi e la reala skopi dil auctoro, ma sen trovar satisfaciva respondi.

Tal es la kazo dil «Lingua ignota» da Hildgard von Bingen (1098-1179). Mult esas la skripteri qui havis intereso por ta stranja verko, inter ceteri Wilhelm Grimm (1847) qua dubitis pri l'autentikeso, Ferdinand Roth, qua kontraste admisitis ol, Kardinalo Joannes Pitra (1882) e plura savoza komentieri.

Unesma enigmato esas ya l'epoko: dum la XII. esma yarcento esis nul bezono por internaciona linguo, pro la simpla fakto, ke tala linguo existas, la latina, per qua Hildgard ipsa redaktis omna sua multa verki.

Duesma esas l'origino dil vorti, ofte nedivinebla ed aspektant exter irga linguala normi.

Segun artiklo da A. Frohns, en l'Idisto Katolika di septembro 1923 «ta artificala linguo ne havis propradicita gramatiko, nek flexiono, nek deklino o konjugo, ma nur listo de 900 vorti cirkume, prefere substantivi ed adjektivi, ne alfabetale ma fake juntita». E l'auctoro dil artiklo donas por exempli la nomo di plura monati ed adjuntas «la skopo di ta linguo esis komunikar sekrete ...nam on opinionis oportuna havar sekreta linguo por protektar su kontre la profani.»

On restas perplexa pri l'origino dil vorti. Nur kelka semblas devenar de latin o di germana, forsan mem de jargona («Rotwelsche») fonti: «juriz» (judiciisto), «luceia» (okulo) «rischol» (rejo)

«fuscal» (pedo). Ma le maxim multa havas nula parenteso kun irga idiomio: zivariz: januaro, horzka: saturdio, noisca: naktigalo, kinchziol: advokato, vironz: musho, bizarmol: fraxino. ... Komparat ye tala vorti, Volapük semblas facila, nam on ritrovas traci di angla e germana radiki, rikonocebla quankam mutilita. De qua fonto Hildegard cherpis ta stranja vorti, to es enigmato. E por qua skopo li povis servar?

Pro ke la linguo indijas verbi esus neposibla formacar mem un frazo: l'unika moyeno esis insertar vorti en latin o mez-germana idiomio (la linguo dil regiono en ta periodo).

Ma qual esis la celenda sekreti?

Duopla metodo povas helpar ad explorar ta problemio: studiar unaparte la vivo di Hildegard ed altraparte la konsisto di lua lexiko.

Ta genioza muliero, probable la maxim eminenta dil tota Mezepoko, havis samtempe triopla kariero:

teologiala: kom mistika skriptero el kompozis la «Scivias» (quan ni povas tradukar: «Savezvoyi») per qua el probas per deskriptar imaji e simboli expresar lo nedicebla. Ma por to la «lingua ignota» esis certe neutila.

ciencala: kom mediko, studiante por to la funcionado dil organi, la planti ed altra kuraciva moyeni, ed anke psikologial remedii, redaktante la «Vita meritorum» qua esas quaze traktato di psikoterapio. Ni remarkez ke D-ro Gottfried Hertzka (Suisia) judikas ke ta verki kontenas plura principi ed explori valoroz ankore por nia epoko.

administrala: kom abadino en Rupertsberg el havis grava taski plenigenda por bona funcionado dil kuvento.

E nun, analizante la listo dil vorti, segun detaloz studiuro da D-ro Robert Wolff, ni trovas stranja repartiso. Mult esas la vorti expresanta eklezial e civila funcioni, ed anke moyeni por determinar preciza tempo e dati: sezoni, monati, semando-dii, e jornala kloki. On supozis do, ke un ek la skopi esis avertar sekrete pri arivo, sejorno e livo di prominenta personi. Segun altra hipotezo la linguo posibligis parolar sen esar komprenata, koram servisti e vilajani. Ma lo semblas poke probabla, nam suficis parolar latine.

Altra longa listo de vorti koncernas: morbi, infirmesi, organi e parti dil korpo (154 vorti) ed arbori e planti (182 vorti). Tala precizezo koheras kun medicinala temi: forsan to esis moyeno por parolar

diskrete koram malado, ed anke, plu probable, por komunikar sekrete kuraciva valori di planti por kompozar medikamenti.

Ma quo povas explikar altraparte listo de 248 vorti por utensili e materii por gardeno, domo e koqueyo. E, plu stranje mem 78 vorti por uceli, listo qua certe rezultis de tre longa labori?

Forsan on serchis e serchas tro komplexe. Ka lo ne nur esis kazo di «neofazio», ta mental impulso, qua stimulas certena homi, kelkafoye til divenar obsedanta manio, por inventar nova vorti e nova idiomi? Mult esas tala kazi en historio dil Interlinguistiko, tre regre-tinde. Fortunoze l'Idisti evitis tala mental febleso: li ne forjis nova vorti, preferante sintezar rationale existanta formi. Ma logikal rezo-no ne havas la seduktiva luro, quan prizentas konfuz ideologii ed utopiala revii.

Certe, ni ne deskovros la sekret intenci di Hildegard. Ma ni, kom Idisti, konciez la diferi: che ni nul sekreto, nula celat ideo, che ni omno esas klar: soni, vorti e skopi. Posibligar komuniko e favorar amikeso, kad on povus trovar plu klar idealo?

Andreas Juste

LA PERIODO KANDE APARIS IDO

Se on volus saveskar de me la motivi di mea intereso pri Ido, me desfacile respondus: me ipsa ne bone savas. Ma, konsiderante la questiono, ulo partikulare notenda pri la linguo esas olua aparo cirkum 1908, e ta yardeko esas ya importanta pro la remarkinda chanji en diversa faki di nia kulturo. Ula personi opinionas ke ta periodo esis alta punto de qua nia civilizeso depose decensis. Quankam on forsan, per regardo di la nuntempa mondo, povas kredar ke ni hodie esas ye la maxim alta nivelo di civilizeso, ta penso, ke ni ne esas tante avancigita, naskas de la nociono ke ni ne povas utile prezervar nia maxim importanta idei por la futura avantaĵo di homaro, idei qui maxim bone expresas nia civilizeso.

Cirkum ta tempo, Einstein deskriptis sua unesma teorii pri relativo, qua ankore nun esas komprenata da poka personi, mem ti havanta longa edukado; la idei konsiderenda pri tempo e spaco multe distas la supozadi di kustumala vivo. La teorii di relativeso ankore esas docata a studenti, kun la espero ke cientisti plu tarde povos utiligar oli en manieri qui avancigos la fako; desfortunoze,

memorigar la vorti e formuli, sen komprenar la desfacila koncepti, ne suficas, quankam on forsan tale povas ganar grado de universitato.

En la fako di muziko, ta tempo esas notenda pro la radikala pazi prenita da la kompozisto Schoenberg. Pensante en simila maniero a la arkitekto Loos, qua skribis «Strukturo ne mustas aspektar quale ulo; ol mustas esar ulo», Schoenberg volis evitar ne-bezonata ornamenti e falsa tradiciono, e konseque, cirkum 1908, lu skribis la unesma kompozuri havanta nula tonala centro: la nura moyeno, lu kredis, por sincera muzikala expresuri. Lu ipsa skribis «Muziko esas ne nur por amuzo, ma la expreso di muzikala idei, qui mustas relatar la legaro di homala vivo.» A ti qui konsideris lu kom extravagema persono qua kompozis sen-relata muziko, lu skribis «Ula personi konservas malaji. Me anke esas konservema; ma me, me konservas la progreso.»

En irga partikulara periodo, on povas supozar, existas tendenco ke la maxim bona avanci havas ulmaniere relatata aspekto; do on povas questionar su ka la aparo di la linguo Ido havas signifikio egarde la kulturala asociadi di la periodo. Supre esas du kurte deskriptata exempleri qui esus helpiva dum ke on konsideras la tatempa kulturala stando.

David Weston

LA 100% GARANTIO

CHAPITRO UN

L'afero komencis per letro qua arivis en la post-buxo di Joel Adler dum kolda saturdio-matino kelka semani ante Kristnasko. Esis ordinar-aspektanta kuverto blua, kun nula retro-adreso, klemita inter numero di 'Time' e manuo-skribita letro de Tim, la filiulo di Joel, qua esis kolegio-studento e sen-dubite bezonis pekunio.

Joel inspektis la posto rapide, trovis nulo qua atraktis lua intereso, e duris lektar la matin-jurnalo. «Ludisto Lezita - Espera di 49-eri por Super Bowl Plunjas» klamis la titulo en la sport-segmento. «Me devas rimemorar to por la kontoro-pario» reflektis Joel.

Forsan la menciono dil Super Bowl efektigis lua regardo rivenar a ta mikra kuverto blua... pro ke il lore remarkis la vorti diskrete

mashin-skribita sur la kuverto apud lua nomo: LA REZULTO DIL SUPER BOWL 100% GARANTIITA - \$1.

Nun interesata, Joel laceris la kuverto, e trovis nur tre kurta letro, qua, entote, lektesis tale:

Estimata Sioro:

La rezulto dil konkurso Super Bowl dum *nexta monato esas savata da me. Po sumo de un dolaro amerikana en bilieto, me revelos a vu la nomo dil vinkanto. Se la nomota esquadro ne vinkos, me retro-donos vua dolaro ante 72 hori, e vu nultempe recevovos de me irgo itere.

- Balthazar Balash

Quale on povas divinar, Joel esis perplexa. «Quon expektas ca kerlo?», il questionis su, «Il certe ne divenos richa per sumi de un dolaro». Joel ektiris lua monetuyo, prenis rugoza dolaro-bilieto, insertis ol aden la respond-kuverto, e jetis ol aden la ekpost-pleto.

Balde pos nov-yaro, altra mikra kuverto blua arivis che le Adler. La inkluzita letro esis tale:

Estimata Sioro:

La vinkanto dil konkurso Super Bowl esos la 49-eri di San Francisco.

-Balthazar Balash

Komprenende, Joel ne kredis irga vorto. Ma la pario-kaso dil kontoro esis modesta, e mem kande il inkasis lua ganajo pos la dramatoza vinko ne-previdita di San Francisco, il apene konsideris la mikra kuverto blua.

Kelka semani pose, la nexta kuverto blua arivis.

Estimata Sioro:

La rezulto dil elekto por chefa ministro di Francia dum nexta monato esas savata da me. Po sumo de kin dolari amerikana en bilieti, me revelos a vu la nomo dil vinkanto. Se la nomota kandidato ne vinkos, me retro-donos vua kin dolari ante 72 hori, e vu nultempe recevovos de me irgo itere.

-Balthazar Balash

Joel ne interesis su pri franca politiko, ma il esis sat facinita riskar kin dolari por trovor lo eventonta. Quo eventis esis, segun la jurnali,

«Extraordinara Rezulto de Franca Elekto». «Ha!». reflektis Joel, «me povis divenir richa se me pariaĵis pri ti. Quo esos nexta?».

Lo nexta esis kuverto blua qua garantiis la rezulto di basketbalono-konkurso - po \$10. Joel aranĝis kelka privata pario ĉel kontoro, e pose ganiis agreabla profito kande la prediko eventis.

Pos la quaresma prediko - po \$25 - la ne-previdita rezulto di importanta elekto por urbestro - Joel esis perplexa, konfuza, e mem plu facinita. Il bezonis diskuti l'afero kun sua old amiko Jay Sampson.

«Jay, kom vari-kurtajisto, tu anke esforcas prediki eventoj. Ĝuon tu opiniojn pri ĉio?»

La kurtajisto suflis tra lua pipeto reflektante. «Askoltez, Joel, tu savas certe ke nulu pov prediki la futuro. Es ulmaniere ruzo».

«Forsan tamen», respondis Joel, «ma tu devas agnoski ke ĉar sekvanta ne-previdado es ja bonega».

«O tre fortunosa. Me preferus ke ĉi kiel Balash predikus ĉio pri mia profesio».

«Regardez do», diris Joel, ĵetante kuverto blua adur la skribtablo ĉi kurtajisto.

«Facinta», diris Jay, «po kinadek dolaroj nur, il informos tu ka la prezo di oro je l'unesma junio esos plu ĉara o plu ĉipa ĉam je l'unesma mayo. Ĉa tu intencas akcepti?»

«Fakte.....me ja akceptis. Jen lua respondo». La familiara folio blua kontenis nur du vortoj: 'Plu ĉara'. Joel ridetis embarasate. «Me...me rezolvis ke me posible vendus ti obligacionoj je l'unesma mayo e...e kompris oro».

La finala or-prezo je l'unesma junio en London esis \$22.50 plu ĉara ĉam l'unesma mayo. E la sekvanta ĉar predikoj, kiuj kstis la nov asocio di Joel e Jay \$100, \$250, \$500, e \$1000, esis egale astonanta, ed egale korekta. La du viroj, kiuj ganiis multa pekunio per kolokoj e ne-direta parioj, esis absolute perplexa.

«Askoltez», diris Jay, dum kustumala deĵuno en l'autuno. «Me agnoskas ke me asertis ne kredi pri magio. Ma reflektez, ĉi Balash esas facinta ne korekta predikoj en serio, e sep adminime esis ne-previdita. La probableso kontre ti suceso per nura konjektoj es enorma».

Joel volute konkordis. «Ne-explikebla kozi ya eventas sen-cese. Me ne savas ka on deskriptus lo quale miraklo, od ulo. Me nur savas ke me es ya konvinkita».

«Me must agnoskar ke me anke es konvinkita», dicis la kurtajisto, «fakte, me vartas avide predico numero dek».

«Regardez do», dicis Joel. «Ol arivis per la matin-posto». La folio blua lektesis tale:

Estimata Sioro:

Ye 27ma septembro eventos kombato por la W.B.C. supra-pejala championeso dil mondo. La nomo dil vinkanto esas savata da me. Me vendos a vu ta nomo po sumo de un milion dolari amerikana en bilieti. Se la nomota boxisto ne vinkos, me retro-donos vua milion dolari ante 72 hori.

-Balthazar Balash

La du viri regardis su long e fixe. Pose, quale unu, li sizis lia plumi e komencis kalkular. «Se me ri-hipotekizas mea domo...». «Me recevis propozo pri ta tereno en Havayi...». «Me pov aranjat sindikato - me es certa ke Gustafson e Whitman entusiasmus». E lo duris tale. Ante un semano, la sindikato formacesis. Un milion dolari por komprar la nomo dil vinkanto, e plusa quar milion por lokizar diskrete la parii che pario-kontori en Las Vegas e London.

L'enorma sumo en bilieti sendesis e, du semani ante la kombato, la kuverto blua arivis. La membri dil sindikato asemblis en la kontoro di Jay pro l'aperto. Joel esis l'unesma parolar.

«Es Walker!», il klamis, «Walker - la 4-1 ne-favorato. To signifikas dek-e-sis milion dolari, siori. Dek-e-sis milion dolari!».

CHAPITRO DU

Walker ne vinkis.

CHAPITRO TRI

La pekunio ne retro-sendesis.

CHAPITRO QUAR

Finala Raporto: L'Afero 'Balthazar Balash'
(Inquest-grupo del Fako Policala di Los Angeles)

Segun evidentaji trovita en l'apartamento abandonita da Balash ye la jorno pos ke du paketi, singla kontenanta un milion dolar en bilieti, livresis a lua postkontoro-buxo. L'uzita metodo esis tale:

Unesme, Balash expediis sat multa letri por produktar 1024 respondi adminime. Duimo de ica klienti recevis letro qua predicis ke San Francisco vinkus la Super Bowl. La altra 512 recevis letro qua predicis ke Cincinnati vinkus. Kande San Francisco vinkis, il uzis la pekunio sendita dal 512 gananti rimborsar la 512 perdanti.

Duesme, por la franca elekto, il sendis la nomo di un kandidato a 256 de lua restanta klienti, e la altra nomo al altra 256. Itere, il rimborsis la perdanti per la pekunio sendita dal gananti.

Nun esis 256 klienti nur. 128 recevis la nomo di un basketbalono-esquadro, e 128 recevis la altra. Por l'elekto por urbestro, 64 sendesis singla nomo. Por la oro-predico, 32 informesis 'Plu chera', e 32 informesis 'Plu chipa'.

E duris tale, al finala predico, kande il havis nur du klienti. Amba klienti ricevabis, per bona chanco, non korekta predici. Li esis absolute konvinkita. Kompreneble, li ne savis ke existis originale 1022 altra klienti.

Un kliento (araba sheiko) recevis la nomo di un boxisto po un milion dolar, e la sindikato Adler recevis la nomo di l'altra boxisto po plusa milion dolar. L'arabo supozeble esas nun sat kontenta, ed anke, supozeble, esas Balthazar Balash, qua deseparis kun du milion dolar en bilieti, e preske certe ne trovesos.

Konkluzo: Ula predikanti ya esas tre bona, ma ne existas 100% garantio!

skribita da John B. Palmer kom parto de koloko-reklamo
(tradukita da Kevin Ford)

6th

Noti:

- (1) 49-eri - San Francisco 49ers (futbal-esquadro)
- (2) Super Bowl - importanta futbal-konkurso (USA)
- (3) Vari-kurtajisto - (angla) commodities broker
- (4) W.B.C. - World Boxing Council
- (5) Supra-pezala championeso - (angla) heavyweight championship
- (6) Ne-favorato - (angla) 'underdog'
- (7) Ante un semano - (angla) within a week (segun 'Kompleta Gramatiko' p.69)

ITERE RIDEZ NI BONKORDIALE PRI LINGUALA UZADO

Ye du antea okazioni, artikli pri ica temo de me aparis en PROGRESO. Itere nun me esperas ke omni povas juar lektar la sequanta exempli di linguala mis-uzado.

Anke itere voluntez komprenar ke ni ridos bonkordiale pri nur ita uzadi qui komunikas nekomprendo pri familiara dicaji.

En la plusa exempli inkluzita en ica artiklo itere me donas la vortopa traduko ed adjuntas la expliko. Ridez vi bonkordiale!

1ma. De la laboreyo di mediko en Roma: (Vu es) «che specalista pri mulieri ed altra morbi.»

Evidente la mediko deziras informar sua kuracati ke ilu havas vasta experienco e talento. Ma anke evidente ilu ne komprenas tote ke en angla linguo kande «altra» uzesas en serio olu ligas irga antea mencionita substantivi kun la substantivo quan olu modifikas. Do per ica frazo ilu definas muliero kom morbo!

2ma. De hotelo en Mexikia: «La jeristo personale 'passed' (originala angla vorto) omna la aquo qua prizentesas hike.»

La verbo «pass» esas una de multa angla vorti qui havas multa signifiki qui decidesas per la uzado. Un signifiko relatas ke ulu inspektis ulu do ke sequante ta ulu povis certigar ke la ulu posedis apta qualeso. Tale ica citita mesajo klare intencas satisfacar irga koncernato ke la indijena aquo esas sen-riska por drinkar. Ma ordinare «passed» pri ica signifiko uzesas pasive kun nepersonala substantivo. Exemple «Omna aquo hike judikesis esar sen-riska segun ciencala inspektado.» Kande «passed» uzesas personale ed aktive e kozo mencionesas tala kam aquo, la verbo signifikas ke la citita persono eksekrecis la mencionita kozo!

3ma. De biletuyo di aer-servaderio en Kopenhagen: «Ni prenas vua bagajo e sendas li omna-latere.»

Evidente la kompanio intencas naracar a sua klienti ke sua aeroplani flugas a multa landi qui situesas en multa loki cirkum la mondo. Do olu povas sendar bagajo (e la voyajisto!) irga-loke. Ma la skribanto di ica mesajo obliivis unesme ke «bagajo» es kolektiva substantivo qua signifikas ke plu multa kam un kozo existas en kolektaro. Duesme lu obliivis ke «omna-la

tere» ne es sama kam «irga-loke». Do hike la signifiko relatata es ke singla peco di bagajo sendesos en diferanta direcion sen-egarde la specigiva voyaj-fino!

4ma. De Norvegiana drinkejo: «Mulieri invitesas ne 'have' (la originala angla vorto) infanti en la drink-salono.»

Itere angla vorto qua havas multa signifiki ridigas ni! Uno de ica signifiki relatas ke ulu posedas ulu ed akompanesas da olu. Klare per ica mesajo vendisto intencas ke matri ne devas adportar infanti (e do ne akompanesas da li) aden la drinkejo. Ma la skribanto obliivis (o nultempe komprenis!) ke dicado qua nur naracas ke mulieri 'have' infanti sen adjuntita expliko ordinare ne signifikas ke eli akompanesas da li, ma fakte raportas ke eli parturas li!

Me duros future ica serio per plusa artikli. Intertempe volutez sendar a me irga exempli en Ido de via patralla lingui pri tala misuzadi. Segun mea kontinua intenco me citos vua nomo e lando kande me inkluzos vua naraco.

EDWARD H. STEVE
820 Glendalough Road
Erdenheim, PA 19118
USA

«YOGURTO» KOM EDUKO-HELPO

Kazo di anti-autoritatemema eduko recente demonstresis tre imajoze en granda nutritivo-butiko en Adliswil (Suisia)

En rango sinuifanta avan la kaso, evoza muliero esas depozanta sua kompraji sur la transporto-bendo.

Dop el, tri-yara puero, sidanta sur vari-charioteto, kontinue tushas elua dorso per fingro; iritata, el turnas su a la puero, pregante lu cesar. Pro ke nul efekto sequas, la muliero turnas su a la matro dil puero.

«Mea filio edukesas anti-autoritatememe; che ni, existas nul instruciono, il darfes e devas libere expresar sua sentimenti» esas la respondo dil matro di ta esperanza decendantato.

Yen 25-yara viro stacanta en la rango dop ica matro prenis ek sua charioteto yogurtopoteto e varsis la kontenajo super elua kapo; per la vorti «me anke edukesis anti-autoritatememe» il deprenis al «viktimo» la posibleso defensar su per forta paroli.

E kande altra viro del rango klamis: «Ta yogurton me pagos»,
la «arozatino» abandonis sua charioteto, kaptis sua decendantato e
tam rapide kam vento, livis ta hororiganta loko.

De Elisabeth Steinmann

Extrakto de «angelpeskisti»

segun Hans Klecker - tradukita da Marion Kasper

«Matro, ka kreskas fishi rapide?»,
questionis la filiino di peskisto-Heinrich Rosi.
«Tu mustas questionar patro,
me ne savas ica kozi.»

«La lucio, quan kunportis patro
lasta yaro ad heme
grandeskis omnafoye
kande naracas pri lu nia patro.»

XXXXX

Motivo rankorar ad ulu

segun E. Heller (tradukita da M. Kasper)

«Me objeccionas nulo a to»
dicens patro a Christine
«ke tua fiancito, la Hans-Otto,
restas longatempe ed iras matine.
Ma ad ulu me rankoras, filiino»
konstatis furioza patrulo,
«ke tua fiancito singla matino
prenas kun su mea jurnal!»

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA (IDO)

Membri dil Direktanta komitato

Prezidanto:	Hellmut Röhnisch (Suedia)
Vice-prezidanto:	Günter Anton (Germania)
Sekretario:	David Weston (Britania)
Sekretario por linguala questioni:	Robert Carnaghan (Britania) *
Kasero:	Franz Regnier (Belgia)
	* ne ja oficale elektita

Membri:

Günter Anton (Germania), Jacques Bol (Belgia),
Robert Carnaghan (Britania), Henry Jacob (Britania),
Tom Lang (Britania), Antoni Myszakowski (Polonia),
Alfred Neussner (Germania), Franz Regnier (Belgia),
Hellmut Röhnisch (Suedia), Edward H. Steve (USA),
David Weston (Britania),

La direktanta komitato rielektesos dum la yaro 1995.

PROGRESO aparas trifoye en la yaro, e tote en Ido. Pri la redakto, responsas komitato.

Artikli, tradukuri e movadal informi sendesez a Jacques Bol, 80 Chaussée des Gaulois, B-1300 Wavre, qua funcionas kom mediacero en la redaktala komitato. Progreso imprimesas dal imprimerio «Ateliers du Manoir», Marcinelle, Belgia.

Editeur responsable: Franz Regnier, 27, Ville du Bois
B 6690 Vielsalm

Altra revuo por l'Idistaro
«IDO-VIVO»

organo di ILSGB (International Language - Ido - Society of Great Britain);
aparas 3-foye po yaro e kontenas generala artikli precipue en Ido
ma anke en angla linguo.

Adreso: ILSGB, 2, Bentham Way, Staincross
GB - Barnsley - Sth Yorkshire - S75 5QA.

Giro konto: 632 2255.

Abono kun membreso di ILSGB	£ 4,50
Abono sen membreso di ILSGB	£ 4,50
Studenti e ne-salariati	£ 2,50

LIBRI E BROSHURI

			Suisa Franki
CONDAMIN: la konoco dil futuro	20 p.	1926	1.80
DE BEAUFONT: Kompletta gramatiko detalozza	232 p.	1925	4.00
CONDAMIN: La konoco dil futuro	13 p.	1929	3.00
DE BEAUFONT, COUTURAT: dictionnaire français-ido	586 p.	1915	16.00
COUTURAT: Etude sur la dérivation	100 p.	1910	4.00

Obtenebla ye la adreso: CDELI- LIBROSERVO, che K.C.E. b.p. 771,
CH-231 La Chaux-de-Fond (Suisia).

* * *

Dicionario de la 10 000 Radiki di la Linguo			
Universala Ido (<i>Marcel Pesch</i>)	631 p.	1964	20.00
Odo a Couturat (<i>Andreas Juste</i>)	19 p.	1961	3.50
La Fabli dil Olda Korvo (<i>Andreas Juste</i>), poemi	36 p.	1973	3.00
La problemo dil Paco <i>Ed. Waterkotte</i>), traduko dil diskurso da Albert Schweitzer, okazione la distributo dil Nobel Premio dil Paco, 1952 en Oslo	11 p.	1971	2.50
Warum Ido? (<i>J. Kreis / A. Noetzli</i>), propagilo en Germana linguo kun komparativa texto			
Esperanto-Ido			.50
(Porto-spensi extra)			
Weltsprache Ido, 10 doco-lettri, Germana-Ido (<i>A. Noetzli</i>), nova edituro 1969			15.00
Obtenebla che Elisabeth STEINMANN, Postfach - CH-8810 Horgen 1			

Katalogo di Ido-libri 1990

Recevebla de

IDO-LIBRERIO - Sioro T. Minty (Direktero)
44, Woodville Road
GB - CARDIFF.CF2 4EB

Exemple:	(£) Preco
English-Ido Dictionary (<i>Dyer</i>), 393 p.	5,80
Complete Manual of the IAL Ido (<i>de Beaufront</i>), 44 p., abridget 1973	2,60
Ido for All - (<i>APGlyn</i>), 59 p. 1975	2,10
La Strukturo di Ido (<i>Jacob</i>), 16 p., 1970	0,70
The Problem of an International Auxiliary Language and its Solution in Ido (<i>Dyer</i>), 194 p.	1,50